

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-677-5-38>

**PROJECT ACTIVITY IN TERRITORIAL COMMUNITIES
OF UKRAINE AS A TOOL OF SOCIAL COHESION
IN WARTIME CONDITIONS**

**ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ
УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTI
В УМОВАХ ВІЙНИ**

Holovko L. V.

*PhD in Economics, Senior Researcher,
Ptouha Institute for Demography and
Social Studies of the National Academy
of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Головко Л. В.

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
Інститут демографії та досліджень
якості життя імені Михайла Птухи
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

В умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, зміцнення горизонтальних зв'язків у межах громади є одним із ключових чинників соціальної згуртованості та інституційної стійкості. Розвиток взаємодії між органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадськими організаціями та мешканцями сприяє формуванню довіри, яка розглядається як базовий соціальний капітал. Зростання рівня довіри, у свою чергу, стимулює активність населення, підвищує ефективність реалізації локальних ініціатив та сприяє розвитку партисипативних практик управління. Саме на цій основі формується тенденція до активізації проєктного співробітництва, що дозволяє громадам акумулювати ресурси та реалізовувати спільні ініціативи.

Упродовж 2022–2025 рр. спостерігається позитивна динаміка розвитку міжмуніципального співробітництва як важливого інструменту підвищення ефективності місцевого розвитку. Його значення полягає у можливості об'єднання ресурсів кількох громад для вирішення спільних проблем, оптимізації витрат та реалізації масштабних інфраструктурних і соціальних проєктів. Станом на 2025 р. 714 територіальних громад уклали 467 договорів про міжмуніципальне співробітництво, що свідчить про зростання рівня інституційної взаємодії та усвідомлення переваг колективних форм управління (рис. 1).

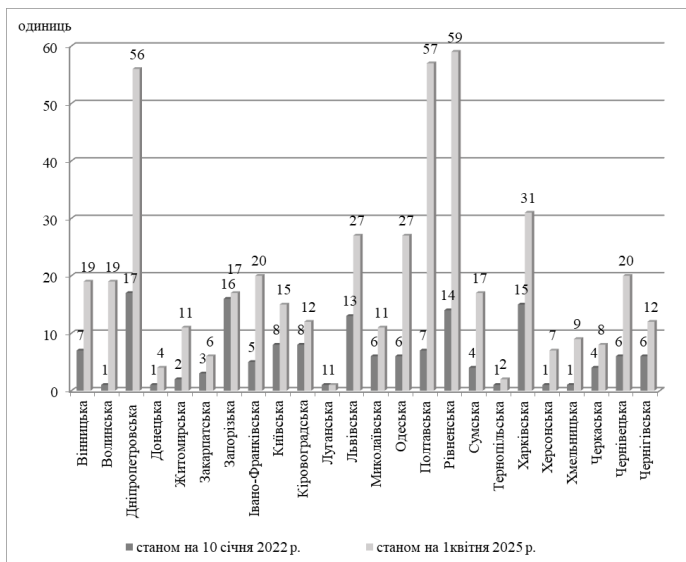

Рис. 1. Проектна діяльність у територіальних громадах, 2022–2025 рр., одиниць

Джерело: складено за [1].

Зазначена тенденція має вагоме обґрунтування з позицій теорії мережевого врядування, відповідно до якої ефективність розвитку територій значною мірою залежить від здатності суб'єктів до кооперації, обміну ресурсами та спільного вироблення управлінських рішень. Міжмуниципальне співробітництво сприяє не лише підвищенню якості публічних послуг, але й активізації проектної діяльності, зокрема у сферах інфраструктури, енергозбереження, освіти та соціального захисту. Воно також створює передумови для залучення зовнішнього фінансування, оскільки донорські організації та міжнародні партнери надають перевагу масштабним і комплексним проектам, що реалізуються у партнерстві.

Важливим сучасним інструментом залучення населення до процесів прийняття рішень на локальному рівні є розвиток механізмів самоорганізації громадян, зокрема через ініціювання, розроблення та участь у реалізації проектів, особливо в межах міжнародної співпраці. Показовим у цьому контексті є проект USAID «Говерла», який охоплює 100 територіальних громад у 11 областях України. Загальний бюджет проекту становить 74 млн дол. США, а період реалізації, що здійснюється компанією DAI, визначено упродовж 2021–2026 рр.

Основний акцент проекту зосереджено на трансформаціях локального рівня управління, спрямованих на посилення спроможності органів самоорганізації населення (ОСН), підвищення рівня відповідальності управлінських кадрів, а також на забезпечення збалансованого розподілу повноважень між ОСН, органами місцевого самоврядування та центральною владою. Однією з ключових цілей проекту є формування та впровадження ефективних механізмів зростання ролі громадян у системі місцевого самоврядування [2].

У межах реалізації проекту «Говерла» особливу увагу приділено впровадженню програм стажування молоді в органах місцевого самоврядування 19 громад-партнерок у Волинській, Житомирській, Львівській, Одеській, Закарпатській, Полтавській та Рівненській областях. Застосування сучасних інструментів молодіжної політики сприяє інклюзивному розвитку муніципалітетів, зростанню рівня довіри, прозорості та соціальної згуртованості в громадах, створює передумови для активізації просвітницьких ініціатив, реалізації інноваційних ідей, підвищення мотивації населення до самоорганізації та вдосконалення практик місцевого самоврядування.

Суттєвого значення у процесі реалізації проектної діяльності з метою стимулювання соціально-економічного розвитку територіальних громад набуває системність управління. Чітке визначення управлінських принципів і дотримання їх у практичній діяльності сприяє формуванню стійкості та згуртованості громад в умовах криз і невизначеності. Як зазначають В. Ф. Проскура, О. В. Зарічна та А. М. Кашин, громади, в яких управлінський ресурс відігравав визначальну роль, характеризувалися вищими довоєнними показниками соціально-економічного розвитку та якості життя населення. У цьому зв'язку створення належних умов для реалізації проектної діяльності та усвідомлення її стратегічної ролі в системі публічного управління набуває особливої актуальності [3, с. 25].

Позитивним прикладом для інших територіальних громад у частині ухвалення ініціативних управлінських рішень, ефективного використання місцевих ресурсів, формування адаптаційного потенціалу та налагодження дієвих механізмів реалізації проектної діяльності є Колочавська територіальна громада Закарпатської області. До чинників, що позитивно впливають на результати її розвитку, належать вигідне геополітичне та географічне розташування, яке сприяє розвитку транскордонного співробітництва та міжнародної взаємодії, зокрема з Польща та Чеська Республіка.

Водночас бюджет громади має дотаційний характер, а обсяги власних доходів залишаються обмеженими, що зумовлює високу залежність від державної підтримки. За таких умов транскордонна

співпраця у сфері реалізації інфраструктурних і культурних проєктів набуває особливої значущості. Високий рівень громадської ініціативності, сформований соціальний капітал, налагоджені логістичні зв'язки, розвинене транскордонне співробітництво, чітко визначені пріоритети розвитку та відпрацьований механізм взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування і бізнесом створюють надійне підґрунтя для подальшого удосконалення та масштабування проєктної діяльності в громаді [4, с. 43].

Ефективність проєктної діяльності визначається системністю управління, наявністю чітких стратегічних пріоритетів і узгодженістю дій органів влади, бізнесу та громадського сектору. Доцільно посилити інституційну підтримку міжмуниципального співробітництва та проєктної діяльності шляхом розвитку мережових механізмів управління, підвищення управлінської спроможності органів місцевого самоврядування та стимулювання участі громадян у процесах прийняття рішень. Окрему увагу варто приділити масштабуванню успішних практик міжнародної співпраці з метою зміцнення резильєнтності територіальних громад та формування передумов їх сталого післявоєнного розвитку.

Література:

1. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (станом на 01.04.2025). Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/978/monitoring-i-kvartal-2025-roku.pdf> (дата звернення: 20.03.2026).
2. Проєкт USAID «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («Говерла»). Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/donors/hoverla> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Проскура, В., Зарічна, О., & Кашин, А. (2024). Проєктний підхід до управління територіальними громадами в умовах викликів війни. *Сталий розвиток економіки*, № 2 (49), С. 23–30. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-4> (дата звернення: 20.03.2026).
4. Головка Л., Худинець В., Головка Т. Проєктна діяльність у територіальних громадах (на прикладі Колочавської територіальної громади Закарпатської області). *Демографія та соціальна економіка*, 2025. № 1 (59), С. 35–54.